

OVERZICHT VAN BUITENLANDSCHE TIJDSCHRIFTEN.

Economic Journal, Aug. 1916.

Jahrbücher für National Ökonomie und Statistik, Juli en Aug. 1916.

Weltwirtschaftliches Archiv, Juli en October 1916.

Een nuttig werk doet Prof. F. W. Taussig, door in het Quarterly Journal het vraagstuk der vrouwenloonen van een theoretisch standpunt te bezien, waarbij hij meer in het bijzonder, gelijk de titel aanduidt, de vraag der Minimum Wages for Women beschouwt.

Hij meent zeer terecht dat vragen als deze (hij noemt b.v. nog de quaestie van den invloed der immigratie op den loonstandaard; het kunstmatig opdrijven van loonen; het al of niet toelaten van niet tot een vakvereniging behorende arbeiders in een bedrijf — laten wij in het algemeen zeggen: sociaal-economische quaesties, en dus quaesties, die het gemoed raken), niet voldoende theoretisch worden behandeld, te veel op dilettantenwijze.

Zoo heet de vrouwenarbeid met één vaste uitdrukking „parasitisch“, zonder dat men zich recht afvraagt, wat men met het woord bedoelt.

Parasitisch noemt men dan in den regel het loon, wanneer het niet voldoende is om van te leven. Maar de meeste dier vrouwen wonen thuis, en het minimumloon dat men daarvoor dan stellen wil is veel hooger dan wat voor ieder der leden van het gezin, gedeeld door het aantal leden, noodig is. Dit denkbeeld geeft geen houvast. Parasitisch kan niets anders beteekenen dan een loon waarbij de werkgever ongehoorde winsten behaalt. Een dergelijk parasitisch loon zou dan aan geringe „bargaining power“ der vrouw zijn toe te schrijven. Of dat met vrouwenloonen werkelijk het geval is, is niet uit te maken, omdat de vrouwenarbeid alleen gecombineerd met anderen arbeid voorkomt, maar de schrijver acht het hoogst twijfelachtig.

De groote oorzaak van de lage loonen der vrouwen

ligt in het groote aanbod van ongequalificeerde werkkraft dat zij aanbrengeu. De loonen worden gedrukt, juist doordat tal van vrouwen arbeidsters worden, die niet anders bedoelen dan thuis te blijven, en een gering loon te verdienen. Zeker hebben de „weak bargaining power” van de arbeidsters, haar geringe organisatie, haar verbonden zijn aan de woonplaats van haar familie invloed, maar het zijn niet de causale factoren, zij compliceeren alleen den toestand.

Ten onrechte meent men, dat de werkgever vrouwenloonen hooger zou kunnen maken, zonder dat dat verdere gevolgen zou hebben. Allicht zouden er dan dadelijk meer mannen tewerkgesteld worden; het zou zelfs een geheele reorganisatie van het bedrijf tengevolge kunnen hebben, die niet in het voordeel der vrouwen zou zijn. Iedere economische verandering, hoè gering ze lijken mag, werkt door in het bedrijf. „Onrechtvaardig” noemen velen het lage loon; terecht wijst T. er op, dat dit geen economisch begrip is; dat de quaestie ook niet van aspect verandert, wanneer enkele werkgevers meer betalen.

Het vraagstuk hangt nauw samen met de immigratie (dit is natuurlijk voor Amerika juist, maar het vraagstuk bestaat evengoed in landen waar geen immigratie is; de immigratie verscherpt alleen de quaestie der lage loonen). Nergens, zegt Taussig, is er zulk een afstand tusschen het loon van gequalificeerden en ongequalificeerden arbeid als in Amerika, door het binnenkomen van de groote massa's „unskilled labourers”.

De eenige kans op verbetering ligt in eene verhooging van den leeftijd waarop arbeid in een bedrijf wordt toegestaan, in verband waarmee ook een minimum loon mogelijk is. Maar men begaat dan de hardheid, dat een deel het beter zal krijgen, een ander deel, de mindere werkkraften, zullen worden uitgesloten.

Inderdaad moet dit altijd de invloed zijn van het minimum-loon, daar valt niets tegen te zeggen. En het is dan ook zeker wijzer om de verbetering te zoeken in verhooging van leeftijd gecombineerd, niet met minimum-loon maar met betere opleiding. Prof. Taussig meent dat zelfs niet gezegd is, dat allen daar voordeel van zouden hebben. Dat is onweersprekelijk, maar daartegenover kan men aanvoeren dat verbetering der arbeidspraestatie de eenige weg is om op gezonde manier tot loonsverhooging te komen, n.l. niet verhooging van geldloonen, maar van werkelijke loonen, dat wil zeggen tot een loon dat in staat stelt zich meer dan vroeger te verschaffen en zonder anderen te schaden.

De „moraal” van deze „fabel” sluit Taussig in ongeveer de volgende woorden: Het is veel praktischer, in plaats van over een parasitisch loon te spreken, er over te denken, hoè men de loonen hooger kan maken.

In een ietwat dilettantisch-populair aandoend (hoewel wetenschappelijk bedobd) opstel (*Economic and Moral Value*) verdedigt Ralph Barton Perry, na een lange inleiding, de Oostenrijksche waardeleer en verkondigt, naar het mij wil voorkomen, niet geheel nieuwe waarheden. Maar misschien is het goed, dat ze altijd weer en ook op deze manier gezegd worden.

Hij tracht het begrip ruilwaarde op zijne wijze tegenover het algemeen waardebegrip te stellen. (Ruil is een uitbreiding van het verschijnsel van de keus tusschen verschillende zaken; ik kan daardoor een ruimere keus doen; de prijs brengt alles, wat ik kiezen kan in één groep); hij wijst op het psychische element in het waardebegrip en bestrijdt het misverstand in de sociale waardeleer: er is niet een soort metaphysische sociale macht boven de werking van de verschillende schattingen der individuen; sociale waarde is een uitvloeisel van den menschelijken geest en verandert alleen wanneer de geest van vele menschen verandert. En de gemeene eigenschap van alle zaken van waarde is, dat zij behoeften van menschen vervullen: zóó hebben zij een gemeenen meter. Ook hij verzet zich tegen vermenging van moraal en economie: „Wanneer de econoom zekere wetten weet te vinden zal hij daarmee den hervormer wapenen in de hand kunnen geven en den filosoof stof tot denken, zijn eigen arbeid ligt echter niet op een dezer gebieden van wetenschap”.

Leo Wolman geeft een uitvoerige studie over: „*The Extent of Labor Organization in the United States in 1910*”, met statistieken over het lidmaatschap der trade-unions als bijlagen.

Het zijn ook geen nieuwe gedachten (hij zegt het zelf) die de beproefde strijder voor den vrijhandel, Heinrich Dietzel, in de *Jahrbücher* ontwikkelt in: *Krieg und Sparpflicht*. Maar: „in Duitschland is nog niet, zooals in Engeland, de leer van „den grooten Schot” gemeengoed geworden. In Engeland wordt, wie spreekt over het heilzame van „het geld onder de menschen te brengen”, met spot overladen, in Duitschland leeft het mercantilistisch dogma nog.”

Dietzel zegt, dat dit aanvankelijk de Deutsche natie verhinderd heeft den spaarplicht even duidelijk in te zien als dit naar zijn meening van den aanvang af in Engeland het geval is geweest. Men bracht ook van de

regeeringstafel theoretisch geheel onjuiste begrippen onder het volk. Men prees vlootuitgaven aan met het argument dat het geld in het land bleef, alsof de vraag niet was, *w a t e r g e p r o d u c e e r d w o r d t*. In Engeland begreep men ook, dat er het tegendeel van werkloosheid zou zijn, en verbood zelfs maatregelen ter ondersteuning van werklozen, waardoor men de verplaatsing der werkkracht, waar het op aankwam, bespoedigde. In Duitschland daarentegen beweerde men dat er alleen daarom geen werkloosheid was, omdat de regeering „zooveel geld onder de menschen bracht”, alsof dat geld niet kwam van de inwoners, die het anders zelf hadden kunnen uitgeven. Men liet zich leiden door het denkbeeld dat de export verdween, maar daarvoor kwam wat anders in de plaats. Dietzel geeft tal van voorbeelden, van de nieuwe industrieën die men in Duitschland heeft weten te vestigen. Sparen, tracht Dietzel zijn landgenooten in te prenten, is nationaal en sociaal, vooral ook met het oog op den toestand na den oorlog, als het kapitaal zoo schaarsch zal zijn en alles wat renteverhooging tegenhoudt een gunstige factor is.

Arthur Dix komt in zijn opstel *D e u t s c h l a n d ' s A u s z e n h a n d e l v o r u n d n a c h d e m K r i e g*, Dietzel's bewering waar maken dat het mercantilistisch dogma nog altijd leeft in Duitschland.

Dezen schrijver is het, waar hij de welvaart van zijn vaderland beschouwt, maar om één ding te doen: om een zoogenaamd „gunstige handelsbalans, een overschot van uitvoer boven invoer! Men kan zijn beschouwingswijze met een enkel zinnetje kenschetsen: „Een Engeland dat voor 12 millioen uitvoeren kan, maar daarvoor 18 millioen invoeren moet, is er veel ongunstiger aan toe dan een Duitschland dat weliswaar nog maar 8 millioen uitvoeren kan, maar niet meer dan 6 millioen daarvoor behoeft in te voeren”.

Deze schrijver ziet dus nog steeds niet in, dat men met de uitvoeren de invoeren betaalt, en dat grootere in- dan uitvoer alleen beteekenen kan dat een gedeelte van den invoer op andere wijze betaald wordt (door leening of wel door pretensiën als vrachtlouwen en dergelijke, of rente van buitenlandsche belegging; in welk laatste geval het zelfs een gunstig teeken van de volkswelvaart is), terwijl grootere uitvoer natuurlijk het omgekeerde beteekent: buitenlandsche belegging of betaling van vrachten en dergelijke of renten; en dat geldverplaatsing alleen geschiedt, wanneer daar bijzondere aanleiding toe is. Hij maakt ook met geen enkel woord duidelijk, waarom die gunstige handelsbalans zulk een

geluk zou zijn. Hij ziet niet, dat het eenige waar het op aankomt is: toeneming van de waarde der productie op de wereldmarkt per hoofd der bevolking, toeneming van den zoogenaamden arbeidsprijs. Het zijn alles oude bekende waarheden, die hier alleen volledigheidshalve nog eens herhaald worden.

Dix's beschouwingen van de vooruitzichten van Duitschland na den oorlog zijn, het behoeft niet gezegd, gebaseerd op zijn mercantilisme. Alles wat invoer beperkt is voor hem gunstig, wat uitvoer beperkt ongunstig.

Hij constateert dat meer dan de helft van Duitschlands buitenlandschen handel met de tegenwoordige vijanden was. Maar — gelukkig — de invoer zal zeer beperkt kunnen worden, wanneer „Middel-Europa de grenzen krijgt, die de Rijkskanselier in zijn rede van 5 April '15 heeft geteekend", dan kan daar, door intensere cultuur, het meeste wat Duitschland absoluut noodig heeft, gevonden worden. De toevoer van tarwe uit Amerika moet dan „Zollpolitisch eingedämmt"!

Terwijl heel Europa gebrek lijdt aan de eerste levensbehoefden, snakt naar brood, denkt deze mercantilist het systeem uit, waarmee het brood voor zijn vaderland zoo duur mogelijk zal worden. Terloops wordt hier ook als argument genoemd de noodzakelijkheid om in oorlogstijd zelf de behoefte te kunnen dekken, hoofdzakelijk is het den schrijver echter blijkbaar om „de gunstige handelsbalans" te doen. Wanneer dit geen waanzin is.....

Weyerman's studie „Sozial-ökonomische Begriffs-entwicklung des Vermögens und Volksvermögens" doet mij voor te zijn een van die tot onvruchtbaarheid gedoemde, hoogst geleerde pogingen om beter over te doen wat al afdoende gedaan is. W. geeft zich een zeer respectabele moeite om het begrip „volksvermogen" vast te stellen. Maar staat dit begrip niet voldoende vast, en ligt de moeilijkheid niet alleen in de praktische uitwerking: in het zuiver bepalen hoe groot de som is van hetgeen onder het begrip valt?

W. begaat verder de fout aan het verkeerde eind te beginnen met zijn begripsdefinitie, n.l. bij het sociale. Hij begint met het verschijnsel, dat vermogen een sociale machtspositie geeft, en tracht uit die machtspositie te komen tot de vaststelling van het begrip. Maar als een verschijnsel sociaal-economisch is, dan beteekent dat, dat er twee factoren zijn, een primaire economische en een daaruit voortvloeiende sociale, en wanneer men dat verschijnsel gaat verklaren, kan men dat niet dan ten koste van veel verwarring, veel ingewikkeldheid en veel

omwegen in éénmaal doen, maar moet men beginnen met het economische, om dit daarna pas te beschouwen in zijn sociale verbanden en werkingen.

Zoo komt W. na een ontzaglijken omslag tot de definitie van het economische goed, waar hij mee had kunnen beginnen. Vermogen is een zuiver economisch begrip, het werkt onder sociale omstandigheden en heeft sociale gevolgen, maar geen sociale factor is noodig om het te verklaren.

Ziehier de definitie van Volksvermogen, waartoe W. komt: „de onder het gezichtspunt der ruilwaarde samengevatte som van de in een staat voorhanden duurzame economische goederen”. Ik bewonder ze niet. Tot welke zonderlinge conclusies men bij deze methode komt bewijst wel de opneming van het begrip *duurzaam*. Alsof ooit de tijd een element van het vermogensbegrip kon zijn.

Zeer goed daarentegen — het komt meer voor — is de schrijver in de critische gedeelten. Zoo waar hij rechtswetenschap van sociale-economie aldus afpaalt: het recht is de regelaar, het sociaal-economische het geregelde; de regelen gaan den economist niet aan. En waar hij opkomt tegen het misbruik van de tegenstelling: *privatwirtschaftlich* en *volkswirtschaftlich*; het eerste is alleen een begrip, dat dienen kan als isoleerende methode in de economie; in werkelijkheid heeft men er nooit mee te doen.

Emil Taubes beschouwt Rumäniens *Wirtschaftliche Beziehungen zu den Zentralmächten und zum Viervverband*; concludeert (het is nog maar Augustus 1916!) dat Rumeenië's economisch belang zonder twijfel aansluiting aan de Centrale Mogendheden eischt.

J. H. Lewinski, *Polens Handelsbilanz*, is een interessant artikel, het handelt over de groote moeilijkheid om over de handelsbalans van dit land tot klaarheid te komen, dat, daar het staatkundig geen eenheid vormt, geen eigen statistiek van in- en uitvoer heeft. Eerst in de laatste jaren heeft men, vooral met behulp der vrachtcijfers, een dergelijke statistiek althans eenigermate samengesteld, waarbij gebleken is dat Polen in sterke mate het beeld van een industrieland vertoont.

Het *Weltwirtschaftliche Archiv* van Juli 1916 (Band 8, Heft 1), bevat o.a.:

Babyloniens Landwirtschaft einst und jetzt (Prof. Dr. Hugo Prinz).

Zur Schweizerischen Kriegswirtschaft (Dr. Paul Hausmeister).

Der Einfluss des Krieges auf das wirtschaftliche Leben Spaniens (Professor Dr. Francisco Gutierrez e Gamero);

en ook hier een artikel van Weiss-Bartenstein over de vooruitzichten van Bulgarije;

terwijl de October-aflevering o.a. inhoudt:

Die Naturalwirtschaftslehre und der Naturalkalkul in ihren Beziehungen zur Kriegswirtschaftslehre van den bekenden Dr. Otto Neurath. Hij eischt voor de „Kriegswirtschaft” een theoretische behandeling op. Waarom laat deze zoolang op zich wachten, terwijl ze toch niets anders moest zijn dan een uitwerking van algemeene economische stellingen? Hij verklaart dit hiermee, dat de economische theorie tot nu toe ten nauwste samenhang met het geldverkeer en de „Naturalwirtschaft” geheel verwaarloosde, wat hij betreurt; terwijl de oorlog een volkshuishouding geschapen heeft, waarin het geldverkeer voor een groot deel uitgeschakeld is. Hoeveel gewichtiger is het niet een opgave van volksrijkdom in waren dan in geld te krijgen, welke laatste ons betrekkelijk weinig zeggen kan. Alleen de arbeidersbudgets hebben gewezen in de richting van een „Natural-kalkul”. In den oorlog is men vanzelf gedrongen in die richting. Men begon met zich vóór alles warm te maken over geld- en financieele vragen. Nu zijn deze op den achtergrond geraakt en ziet men in, dat de goederenverzorging de hoofdzaak is.

Vroeger zette men fabrieken stil om het geldinkomen van de kartel-leden te vergrooten, nu doet men hetzelfde om gewichtigere produkten inplaats van ongewichtigere te maken.

Het geldinkomen is niet meer de beslissende factor.

Men pleegt dit te behandelen als een voorbijgaande storing; Neurath meent, dat men integendeel met deze nieuwe verschijnselen de theorie moet ontwikkelen, en tracht daar de groote trekken voor aan te geven.

Het komt mij voor dat Neurath voorbijziet, dat de „Naturalwirtschaft”, voor zoover ze thans inderdaad bestaat, een totaal „on-economisch” systeem is, waarop geen economische beschouwing van toepassing kan zijn; dat anderzijds een inderdaad economische uitschakeling van het geld niet anders is dan... het systeem van Proudhon c.s., waar waarlijk reeds het noodige over getheoretiseerd is. Natuurlijk — Neurath zelf merkt het op — is Naturalkalkul zeer wel mogelijk zonder Naturalwirtschaft en ten allen tijde dan ook

noodig en belangrijk, wanneer men het oog heeft op de volkswelvaart.

De historische bijzonderheid waarop hij wijst — het bestaan in het oude Egypte van een graangiro — is hoogst merkwaardig, (voor wie zich hiervoor interesseert zei opgemerkt dat hij over dit onderwerp een boek van F. Preisigke: „Girowesen im Griechischen Agypten, enthaltend Korngiro, Geldgiro, Girobanknotariat”, citeert), maar allerminst overtuigend. En waar hij besluit met de woorden: dat de theorie de praktijk het meeste dient wanneer zij niet haar volgt, maar haar voorlooper is, en daarmee den wensch schijnt uit te drukken dat het tot een „staatlich kontrollierte Grosznaturalwirtschaft” zal komen, daar hopen wij van harte dat ons deze zegening van den oorlog althans bespaard moge blijven.

Ik noem ten slotte nog een bijdrage over *Der Streit über die Ursachen des Geburtenrückganges*, van Dr. Julius Wolf, welke schrijver juist dezer dagen hier te lande een voordracht in academischen kring hield; hij is met v. Schanz, uitgever der „Finanzwirtschaftliche Zeitfragen”. Voorts een uitvoerige bespreking van een geheelen bundel litteratuur over de „Wirtschaftliche Annäherung von Mitteleuropa”.

Het *Weltwirtschaftliche Archiv* verschijnt vanaf Januari 1917 maandelijks

D.